

HAYVAN ÇİFTLİKLERİNDE ÇALIŞAN SIĞINMACILAR: ANKARA POLATLI ÖRNEĞİ

Refugees Working on Animal Farms: The Case of Ankara Polatlı

Sümeyye MİLLET*

Öz

Siğınmacı veya göçmen gruplar üzerinde yapılan araştırmalar yalnızca kimlik ve ait hissetme gibi tek boyut üzerinden değil manevi kültürün öğeleri de değerlendirildiğinde daha anlaşılabilir. Bu çalışmada, göç literatüründe ve ilgili yazında oldukça bahsedilen fakat hiç çalışılmamış bir alan olarak Ankara'daki hayvan çiftliklerinde hayvan bakıcısı olarak çalışan siğınmacıların sosyal ve kültürel uyumları, maddi ve manevi kültür öğeleri ile birlikte ele alınmıştır. Öncelikle mevcut alan ortaya çıkarılmış ve sonrasında bu alan üzerinde görülen sosyal ve kültürel olanlar kodlar aracılığı ve sosyolojik perspektif ile anlaşılmaya çalışılmıştır. Sonuçlar, sosyal uyum anlamında karşılaşmanın henüz gerçekleşmediğini fakat siğınmacılar için karşılaşmanın arzu edilen bir şey olduğunu, marjinalleşmenin veya ayrışmanın olmadığını ortaya koymuştur. Kültürel uyum için ise karşılaşma henüz gerçekleşmediğinden keskinleşen ve radikalleşen kimliklerin olmayışı etno-merkeziyetçiliği ölçmek yerine araştırmanın seyrini betimsel olanı algılamaya itmiştir. Bulgular hem sınıfsal anlamda, hem göç anlamında, hem de kırsal alanda bulunma anlamında ve bunlara ek olarak yaşam koşullarının zorluğu bağlamında değerlendirilmiştir. Hayvan bakıcılarını dezavantajın dezavantajlılığını yaşadıkları alt kültür grupları olarak değerlendirmeye yol açmıştır. Mekan ilişkileri ve mekanın toplumsal yaşamı yeniden inşa sürecini yarattığı düşünülerek bu alanların kontrol altında tutulmasının gerekliliği de ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Sözcükler: siğınmacılar, göç ve çalışma, hayvan bakıcıları, sosyal uyum, kültürel uyum.

ABSTRACT

Research on asylum-seeking or immigrant groups is more understandable when not only one dimension such as identity and sense of belonging is evaluated, but also elements of spiritual culture. In this study, the social and cultural harmonization of asylum seekers who work as animal caretakers in animal farms in Ankara, an area that has been mentioned a lot in the migration literature and related literature, but

* Yüksek Lisans Öğrencisi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Göç Politikaları ve Araştırmaları ABD, Ankara/Türkiye. E-posta: sumeyyemillet@gmail.com. ORCID: 0000-0002-4406-3228.

have never been studied, are discussed together with the material and spiritual cultural elements. First of all, the existing area was revealed and then the social and cultural ones seen on this area were tried to be understood through codes and sociological perspective. The results revealed that the encounter in terms of social cohesion has not occurred yet, but that encounter is a desirable thing for asylum seekers. As for cultural harmony, the absence of sharpened and radicalized identities, since the encounter has not yet occurred, has pushed the course of the research to perceive the descriptive. The findings were evaluated both in terms of class, in terms of migration, in terms of being in rural areas, and in addition to these, in the context of the difficulty of living conditions. It has led to the evaluation of animal handlers as subcultural groups in which they experience the disadvantage of disadvantage. Considering that space relations and space create the process of rebuilding social life, the necessity of keeping these spaces under control has also been revealed.

Keywords: asylum seekers, migration and work, animal keepers, social cohesion, cultural harmonization.

Giriş

En genel anlamıyla göç, insanların zorunlu veya isteğe bağlı olarak bir yerden bir yere sınırlı süreli veya kalıcı olarak taşınması durumu olarak tanımlanır. Fakat göçün görünümü sadece coğrafi olarak yer değiştirmeye bağlı olarak değil; bütün hayatı kuşatan, toplumsal olan her alanı etkileyen ve bunun yanında bireyi de son derece etkileyen görünümüdür. Yeniden düzenlenmeye başlayan ilişkiler, mekanlar ve bunların tarih içerisinde yeniden üretilmesi kuşaklar arasındaki değişimlere dahi neden olmaktadır. Kuramsal anlamda yapılan araştırmalar ve yürütülen fikirlerde göçün hangi boyutunun daha önemli olduğu ve uyum çalışmalarında hangi boyutun ön planda tutulması gerektiği tartışılmış ve sosyal, kültürel, ekonomik durum boyutları ön plana çıkarılmıştır. Sosyal ve kültürel olan alanın ön planda tutulmasının nedeni; ilişkileri ve mekanı çabuk değiştirip dönüştürmesiyle yorumlanabilir. Özellikle bireylerin kendi kültürlerini ve geleneklerini terk etmenin zor oluşu, diğer yandan göç edilen toplumda kabul görme ihtiyacı ve göç edilen yer ile uyum sürecine girmesi için öncelikle iletişimin var olması, kültürel ve sosyal alanın öğrenilmesi gerekmektedir. Tüm bunlardan sonra bir sistem uyumundan söz etmek mümkün hale gelecektir.

Sosyal uyumun sürecini hızlandıracak aracı kurumlar devlet tarafından şekillendirilmeye çalışılsa da göçmenlerin veya sığınmacıların tepkileri kendi dayanışma ağlarını kurmak ve bütün kalmak stratejisiyle devam etmektedir. Devlet bu alanları da kontrol altında tutmaya çalışmaktadır. Fakat

yerleşik olan sistemin oturduğu ve kalabalıkların olduğu yerlerden uzak kırsal bölgeler, ulus aşırı göç eden insanlar için şüphesiz ki daha zorlu bir süreç olacaktır. Çünkü toplumu, sistemini, kültürel değerlerini etkileşimin az olmasına bağlı olarak tanıyamamış olan göçmen veya sığınmacı daha kapalı durumda kalmıştır. Bu anlamda uluslararası bağlamda çevre ülkelerden merkez ülkelere olan göç, ulusal bağlamda çevre şehirlerden merkez şehirlere gerçekleşmekte ve bu da uyum sürecinin hızlanmasını sağlamaktadır. Fakat mesleği gereği şehir dışında, kırsal alanda çalışmak durumunda kalan hayvan bakıcılarının görünümü hem bu noktada hem de hiyerarşik anlamda sınıflaşma noktasında uyum süreçlerinin yavaş olması şeklinde yorumlanabilir.

Entegrasyon tartışmaları göç tartışmaları içinde muallak bir konudur. Öyle ki, entegrasyon sadece tek bir boyutuyla ele alınabilecek bir kavram değildir, “...entegrasyonu içinde olduğu ve kullanıldığı siyasi-toplumsal-tarihsel çerçeveye bağlı olarak siyasi içerikli toplumsal bir proje olarak tanımlamak gereklidir.” (Unutulmaz, 2012: 143). Bu bağlamda siyasi, toplumsal ve tarihsel çerçevenin oluşumunun ulus devletlerde aranmasının yanı sıra uluslararası bağlamda değerlendirilmesi de oldukça önem kazanmaktadır. Siyasi içerikli toplumsal bir proje sadece ulus bağlamında değil uluslararası bağlamda gerçekleşen bir olgudur. Bu bağlamda ülkeler hem göç veren pozisyonda hem de göç alan pozisyonda entegrasyonu konuşmak durumunda kalmışlardır.

Göç ve uyuma dair veriler de uluslararası bağlamda anlaşmalarla ve genel hukuki metinlerle düzenlenmeye çalışılmıştır. Tam anlamıyla etkili uyum politikalarının oluşturulması için gerekli olan şey, entegrasyon politikalarının oluşturulduğu ülkenin tanınması ve anlamlandırılmasıdır. Bu durumda göç eden grubu ya da grupları iyi tanımlamak, kültürlerini, tarihlerini bilmek ve kontrol altında tutmanın yanı sıra göç edilen ülke tarihini bilmek ve göç edilen ülkenin toplumunu tanımak da etkili entegrasyon politikaları için yapılması gerekenlerdir. Nerdeyse tüm ulus devletlerin bu durumun farkına varması ne yazık ki yanlış politikaları sonucu deneyim ederek gerçekleşmiştir.

Kültürel çalışmalar çok farklı düşünürlerin kaynaklarına başvurur: Örneğin ideoloji kavramı üzerine Antonio Gramsci, yabancılaştırma sorunu üzerine Theodor Adorno, iktidar kavramı üzerine Michel Foucault, metin ve metinsellik üzerine Jacques Derrida ve Umberto Eco, feminizm ve toplumsal cinsiyet üzerine Hélène Cixous ve Luce Irigaray, habitus kavramı üzerine Pierre Bourdieu ve Jean-François

Lyotard, Michel de Certeau ya da Roland Barthes. Bu disiplinsel kimlik yokluğu yazarların, yöntemlerin yeniden ele alınıp benimsenmesinin ve çok farklı ilgi alanlarına yönelmenin yolunu açar, ama ortak bir dilin ve ortak düşünsel göndergeler dizgesinin ortaya konulmasına da götürür (Bourse ve Yücel, 2017: 11).

Bu araştırma gibi kültürel çalışma yapan araştırmaların kuramsal çerçevesini açıklamak yukarıda da bahsedildiği üzere zannedildiği kadar kolay olmayabilir. Araştırmanın metot açısından zorluğu ve her sosyal bilimcinin konuya farklı yaklaşımları söz konusu olduğundan genel bir kuramsal çerçeveye verilmeye çalışılsa da araştırmada ele alınan ve değerlendirilen etmenler kapsamında kuramsal çerçeve genişletilmiş ve araştırılmıştır. Bu bağlamda verilen kuramsal temelde antropolojiye, sosyolojiye ve felsefeye atıfta bulunarak disiplinler arası bir çalışma ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmada ilk olarak kuramsal açıdan; sosyal ve kültürel uyum kavramlarının tam olarak ne olduğu, göstergelerinin neler olduğu açıklanmıştır. İkinci olarak, sınıfsal anlamda göçmenlerin veya sığınmacıların görünüşleri tartışılmıştır. Üçüncü olarak, John Golthorpe ile mesleki ayrımın ne şekilde gerçekleştiği açıklanmış ve son olarak merkez çevre kuramı çerçevesinde hayvan bakıcısı olarak çalışan göçmen ve sığınmacıların durumuna perspektif sunulmuştur.

1. Kuramsal Çerçeve

1.1. Sosyal ve Kültürel Uyum-Tanım ve Göstergeleri

Sosyal ve kültürel uyumun tartışmalarına geçmeden önce “uyum” kavramından tam olarak neyin anlaşılması gerektiğinin açıklanması gereklidir. Öyle ki; uyum kavramı göç literatüründe “asimilasyon”, “entegrasyon” ve “kültürleşme” gibi kavramlar arasında zamanla anlam farklılığı yaşamıştır. Göç literatüründe daha önceden olumlu olarak algılanan entegrasyon kavramına zamanla olumsuz yön atfedilmiş ve yerine uyum kavramı öne çıkmıştır.

“Göç Çağı” adı verilen İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki dönemde göçlerin tamamı ekonomik temelli olmuştur demek yanlış olmayacaktır. Ülkeler savaş sonrası ekonomilerini toplamak için bilinçli ve bilinçsiz olarak açık kapı politikası uygulamışlardır. Burada açık kapı politikasının bilinçli yönü; ülkelerin ekonomisinin farkına varıp işe alım anlaşmalarını gerçekleştirmesi, bilinçsiz yönü ise; ülkelerin göç alacağını bile bile ileri görüşlü olamayışı ve göç konusunda hiçbir politika üretmemiş olmalarıdır. Bu bilinçsizliklerin nedeni göçmenlere ‘misafir işçi’ gözüyle bakılmasından kaynaklıdır. Fabio

Salomoni (2015: 135), göçmenlerin İtalya’da entegrasyonunu anlatırken entegrasyon konusunda üç ideal çeşitten bahseder. Bunlardan ilki; yukarıda bahsedilen işçi göçmenin misafir olması anlayışıdır (Almanya ve Avusturya gibi geçici göç modelleri). İkincisi, asimilasyon modelidir ve kültürel kabuleden, bireylerin toplumla bütünleşmesi gerektiğinden bahseder (Fransa). Üçüncüsü ise çok kültürlü modeldir, göçmenler kültürel özelliklerini kaybetmeden içinde yaşadıkları topluma dâhil olmalıdırlar (İngiltere, İsviçre, Hollanda). Fakat çok kültürlü modelin uygulanamadığından da söz etmek gerekir. Gerek politikalar gerek beklenmeden yaşanan olaylar gerek siyasi söylemler içerisinde göçmenlerin değerlendirilmesi ve gerekse de ırkçılık gibi kavramlar çok kültürlü yapının uygulanmasının önünde engel olmuştur.

Sosyal ve kültürel uyum tartışmaları ise ilgili yazında iç içe geçmiş kavramları ifade eder. Göçmenlerin göç ettikleri toplumu hem tanımları hem de uyum sağlayabilmeleri için sosyalleşerek hâkim kültürü öğrenmeleri mümkün olduğundan bu iki kavramın iç içe geçmiş olmaları doğaldır. Sosyal uyum, göç eden insanların sosyal hayata uyum sağlayabilmelerini ifade eder. Bu noktada uyumun aranması gereken yerler; dil öğrenme, farklı topluluklarla karşılaşma ve etkileşim içine girme olarak örneklendirilebilir. Sosyal uyumun gerçekleşip gerçekleşmediğini anlamanın en iyi yolu genelde suç oranlarına ve özelde ırkçılıktan kaynaklı suç oranlarına veya kültürlerarası evliliklerin gerçekleşip gerçekleşmediğine bakmak, gerçekleşmişse de hangi koşullar altında nasıl ilerlediğini gözlemlemek olabilir. Üzerinde durulması gereken nokta sosyal uyumun başlamış olabilmesi için göç eden toplumun ev sahibi toplumla karşılaşması ve yeterli derecede etkileşim içerisine girebilmiş olması gereklidir. Kültürel antropolojide kültürel iletişim değişkenleri “kültürel farklılığın derecesi, iletişim koşulları, yoğunluğu sıklığı ve şiddeti; ilişki kurulan birimlerin görece konumları; kimin baskın kimin edilgen olduğu ve ilişkinin karşılıklı mı yoksa tek taraflı mı olduğu” ile ilgilidir (Haviland, 2002: 752). Bu araştırmada bu konuya da dikkat edilmiştir. Her ne kadar aynı konu olmasa da sosyal uyuma ve kaçak olma durumuna örnek olarak yapılan bir araştırma İstanbul Zeytinburnu’nda Afgan Türkmenlerinin kentleşme ağları analizinde şu verileri ortaya koymuştur:

Göç suresince kullanılan sosyal ağlar durumuna baktığımızda, çoğu kendi öz kaynaklarını ya da akrabalarının yardımlarını kullanarak kaçak yolla göç etmenin maliyetinin üstesinden gelmiştir. Bazıları ise, Türkiye’ye gelmeden önce durak olarak kullandığı ilk ülkelerde (Pakistan veya İran) belirli sektörlerde (inşaat gibi) çalışarak para biriktirerek bu ücreti karşılamıştır. Ara noktada ağlar de-

nildiğinde kastedilen Pakistan, İran gibi basamaklı göçteki duraklarda bulunan ağılardır. Çoğunun bu ara noktada da hemşerisi, akrabası bulunmaktadır. Özbek kökenli göçmenlerin çoğunluğunun Türkiye'ye yönelen göç süreçlerinde ve öncesinde hep Türkiye'de sosyal ağlara sahip olduğu, kaçak yolla gelirse bile, Türkiye'deki hemşerilerine olan güvenleri onların göçlerini kolaylaştırmıştır. Çoğu tanıdık ve akrabalarından bu noktada maddi ve manevi yardım almış durumdadır (Çakırer Özservet, 2013: 175).

Yukarıda görüldüğü üzere kaçak yollarla gelirse bile sosyal ağlarını dayanışma ve hemşerilik üzerinden devam ettirmektedirler. Bu noktada da sosyal uyumun derneklerde veya toplanma noktalarında gerçekleşiyor olması katılımcılarımıza (kaçak yollarla gelmiş olsalar bile) bu araştırmada dernekleşme ve faaliyetleri hakkında sorular sormayı gerekli kılmıştır.

Diğer taraftan, "Bireyin çevresiyle etkileşimi olarak nitelendirilen toplumsal hareketin, kendisini var eden kesimlerle olan iletişim kopukluğunun meydana getirdiği dışlanma durumu 'marjinalleşme' olarak tanımlanmaktadır." (Akıncı vd., 2015: 73). Marjinalleşen kişiler ise bir çeşit sosyal dışlanmışlık yaşamaktadırlar ve sosyal uyumu sağlayamadıklarını marjinalleşerek gösterirler. Marjinalleşen kişiler ise daha sonradan "ayrışma" yaşarlar ve ayrışma yaşayan kişiler de içinde yaşadıkları topluma yabancılaşır ve ötekileşme yaşarlar. Bu durum zamanla toplumsal hareketlerin de etkisi ile grup ayrışmalarından çıkarak toplumsal ayrışmalara yol açabilir. Bu konunun da önemi nedeniyle hayvan çiftliklerinde çalışan sığınmacıların marjinalleşme yaşayıp yaşamadıkları veya ayrışma olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği de araştırma soruları kapsamında ele alınmaya çalışılmıştır.

Kültürel uyuma gelindiğinde kültürel olarak ev sahibi toplumun değerlerinin benimsenmesi süreci şüphesiz ki göçmenlerde "kültürel yozlaşma" yarattığından radikalleşmelere yol açmaktadır. Özellikle kapalı toplumlardan gelen göçmenler için kültürel uyum sürecinin zannedildiği kadar kolay olmayacağı ve hatta kültürel kalıplar öğrenilse dahi benimsenemeyeceği aşikârdır. "Göçmenin de kültürel uyum sürecini kolaylaştıracak aracı kurumlara ihtiyacı bulunmaktadır. Kültürel entegrasyon süreci sadece politikacıların ve kamu kurumlarının çalışmaları ile sınırlı değildir. Göçmenin karşılaştığı bütün toplumsal kurum ve kişilerin de entegrasyon stratejisine uygun bir tutum geliştirmesi gerekmektedir." (Adıgüzel, 2016: 16). Kültürel uyum göstergelerinden birisi güven duymadır. Göç edilen toplumun bireylerine güven duyma sadece bireylerden değil ulus devletlerin politikalarından da kaynaklanmaktadır. Fakat güven duyma da tıpkı kültürel benimseme gibi

kolayca ortaya çıkarılabilecek bir olgu değildir. Kültürel uyumda tartışılan bir diğer olgu aidiyet hissidir. Aidiyet hissini göç edilen topluma ait olması her ne kadar Esser'deki asimilasyon sürecini andırsa da bu hissini göçmenlerin içerisinde dahi netleşemediği ve mekanlara, zamanlara, yaşa, cinsiyete ve Bourdieucu anlamda kültürel sermayeye ve sosyal sermayeye ilişkin olduğundan ve değiştiğinden aidiyet olgusunun da açıkça ortaya koyulamayacağı aşikâr olacaktır.

Göçmenlerin aidiyet hissini korumalarının refleksi en temelde kültürel kodlarını korumak ve devam ettirmek için dayanışma ağlarına gitmeleri olarak gözlemlenebilir. Bu durumu göç tarihinde en iyi Almanya'da Türklerin kültürel yaşam olarak din temelinde camiler inşa edip o çevrede toplanmaları ve sosyalleşmeleri açıklayabilir. Aynı şekilde iç göçte dahi görülebilecek olan bu durum kendisini hemşehri derneklerinde kültürel kodlarını koruma ve toplumsallaşma refleksi olarak okunabilir. Günümüzde genelde dünyanın özelde Ortadoğu'nun bir din, mezhep savaşlarına tanıklık etmesi ve bu çerçevede gerçekleşen göçler, bu göçü alan ülkeler ve özelde Türkiye için tehdit edici yapıda olabilir. Musa Cebeci'nin bahsettiği (2015: 153) etnik grupların daha büyük etno-politik yapıda birleşmeleri sonucunda kültürlerarası entegrasyon sorununun ortaya çıkması Türkiye açısından bu şekilde yorumlanabilir. Özetlemek gerekirse kültürel entegrasyon için aidiyet de önemli yer tutmakla birlikte bireyin veya göç eden grubun göç ettiği yere ve toplumuna ait hissetmesi için öncelikle bir toplumsallaşma sürecine girmesi ve sonrasında kültürleşme yaşaması gerekmesidir. Bunun temelde marjinalleşmeye gitmemesi, bütünleşmeye gitmesi gerekmekte ve kendisini o topluma ait hissetmeye başlaması gerekmektedir.

Yukarıda bahsedilen kültürel uyumun göstergelerini anlamının ve kolayca müşahede edememenin zorluğu aslında bunların manevi kültürü içeriyor olmasından kaynaklıdır. Öyle ki; inançları, değerleri, normları ve sembollerini kapsayan manevi kültür kalıpları ahlak anlayışından zihniyetlere ve değerlere kadar uzanır. Bu kadar geniş bir alanı kapsayan manevi kültürün derinlerde olması bazen kültür sahibinin dahi fark edememesine neden olabilir. O halde kültürel çalışmaların nasıl yapıldığına ve kültür kalıplarının hangi alanlarda ortaya çıktığını anlamak gereklidir.

Literatürde göçmenin kültürleşme ve kültürleşme sonucu olarak uyum sürecini etkileyen faktörler; eğitim düzeyi, dil, cinsiyet, göç edilen ülkede kalış süresi, yaş, medeni durum, sosyal kimlik, din, sosyal mesafe ve algılanan ayrımcılık olarak tanımlanmaktadır (Saygın ve Hasta, 2018: 315). Başka bir deyişle kültürel entegrasyon süreci karmaşık bir süreçtir ve göç edenin

tüm bu özelliklerine göre göçe ev sahipliği yapan toplum açısından kültürleştiği bireylerin de bu etkileşim etmenlerini karşılıklı olarak tamamlamasıdır. “Kültürel çalışmalarda esas olarak kitle kültürünün doğası ve kültür endüstrilerinin işleyişi üzerinde durulur. Dolayısıyla bu incelemelerin popüler kültür, iletişim, tüketim toplumu, medya, boş zaman, postmodernizm ve edebiyat kuramı ile sosyoloji kuramının kimliğinin ve ideolojinin kurulmasını ele alan yönleriyle ilgili çalışmaları kapsadığını söyleyebiliriz.” (Marshall, 1999: 444). Bu araştırma da bu alanlara vurgu yapmış olup bu göstergeler üzerine kurulmuştur. Araştırmacılar tarafından maddi kültür öğeleri; dini faaliyetler, etik kavramlar, evlilik gelenekleri, çocuk eğitimi vd. olarak belirlenmiştir. Kültür araştırmalarına bakıldığında araştırmaların bu bağlamda yapıldığını görebilmek mümkündür. Fakat Edward T. Hall’in de bahsettiği gibi kültür alanında yapılan araştırmaların bu benzerliği sorgulanmalıdır. “Çünkü Batı kültürü etkisinde olan araştırmacıların kendi kültürleri ve bakış açısıyla belirledikleri bu değişkenler ve sonuçları çok da sağlıklı olmayabilir. Kontrol etmenin tek yolu da alt kültür grupları ile inceleme yapmak ve sosyal bilimlerde özele indirgeme yönteminin kullanılmasıyla anlaşılabilir.” (1953: 6). Bu nedenle bu araştırma için de her ne kadar başlıklar ve genellemeler ile kültür pratikleri anlaşılmaya çalışılsa da alt kültür grupları bağlamında bireylerle özellikle dil kodları ve temas, sözlü iletişim ile ayrıntılar anlaşılmaya çalışılmıştır.

Kültürel çalışmalarda göç alanı için önem taşıyan fakat bahsedilmeyen bir diğer nokta da siyasal kültürdür. Siyasal kültür; “Bir toplumun siyasal iktidar sistemini meşrulaştırmaya yardım eden, normlar, değerler ve sembollerdir.” (Marshall, 1999: 664). Siyasal kültürün çöküşü veya kuşkulu bir hal alması durumunda meşruiyet krizinin yaşanması muhtemel olacaktır. Meşruiyetin sınıfsal anlamda hegemonyanın kuruluşu ile alakalı oluşu göç etmek durumunda kalan fakat siyasal kültürün kaybı gerçekleşmemiş olan sığınmacılarda veya mültecilerde hem sınıfsal hegemonik anlamda hem de kültürel kodlar anlamında anlaşılması ve irdelenmesi gereken noktalardan biridir.

1.2. Sınıfsal Anlamda Göçmenlerin/Sığınmacıların Görünümleri

Göç söz konusu olduğunda göçmenlerin veya sığınmacıların görünümünde genellemelerin var oluşu söz konusudur. Hatta bu genellemeler “sığınmacı”, “mülteci”, “göçmen” gibi kavramları iç içe geçirebilecek boyutta medyatik yansımalarından kaynaklanmıştır. Öyle olsa bile sosyal alan içerisinde dahi “Suriyeli” ibaresi uyuşuna bakılmaksızın “yabancı” demek anlamına gelmiştir. Tıpkı Roman kültüründeki “gacu” kelimesi gibi bizden ol-

mayan anlamını katmıştır. Bunun nedenleri ulus devlet inşa süreci ve homojenleşme anlayışı üzerine uygulanan politikalar olarak yorumlanabilir. Fakat bu durum yapılan araştırmalarda hangi alanda yapılmış olursa olsun geldikleri yerdeki hiyerarşik yapılanmalarına, sınıf analizlerine bakılmaksızın değerlendirilmesine de neden olmuştur. Oysaki kültür farklılıkları içerisinde kimlik farklılıklarını da barındırır ve sadece milliyetle sınırlandırılmaz. “Bir insanın kimliği başına buyruk aidiyetlerin birbirlerine eklenmeleri demek değildir, kimlik bir ‘yamalı bohça’ değildir, gergin bir tuval üzerine çizilen bir desendir; tek bir aidiyete dokunulmaya görsün, sarsılan bütün bir kişilik olacaktır.” (Maalouf, 2000: 27). Bu nedenle kimlik ve kültür alanında yapılan araştırmaların oldukça dikkatli ve hassasiyetle incelenmesi gereklidir. Bu nedenle bu alanda farklı kuramlar geliştirilmiş ve mikro alana inilmeye çalışılmıştır.

Yukarıda bahsedilen genelleme yanılgılarına benzer bir şekilde Bauman da kültürel ve toplumsal meselelerden oluşan araştırmaların geniş bir alanı kapsadığını şöyle ifade eder: “Çeşitli toplumlarda tek farklı olan şey ‘kişi başı gelir’ değildir; ekonomik faaliyetlerin toplumsal yaşamın bütünselliğine dâhil edilme şekli de farklıdır” (2021: 277). Bu nedenle burada her ne kadar göç ekonomik temelli ve savaş kaynaklı gibi görünse de hayvan bakıcılarının yaptıkları iş gereği toplumsal yaşamın bütünselliğine nasıl dâhil edildiği de anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bourish’e göre yapılan ayrımcılıklar milliyete dayalı ayrımcılıklar ve kendi değerleri üzerinden değer verilen veya verilmeyen şeklinde yapılmaktadır. “Bu nedenle Bourish, her bir göçmen grubunun ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini ifade eder.” (Şeker, 2015: 17). Bunun yanında her bir göçmen grubundan ziyade her bir göçmenin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini iddia eden çalışmalar da vardır. Fakat bu yöntem çok sağlıklı olmayacaktır. Simmel’in de bahsettiği gibi “Bireysellik hissi deyim yerindeyse bireyin sınırları dışına taşmış ve kişinin, normalde kendi bireysel veçhesinin anti-tezini oluşturan toplumsal veçhesini kendi bünyesine katmıştır.” (2009: 245). Gerçekten bakıldığında bu ayrı ayrı değerlendirmelerde sınıfsal analiz görmezden gelinemez. Bu konuya açıklık getirecek olanlar Bernstein’in “dilsel kodları”, Antonio Gramsci’nin “hegemonyası”, Pierre Bourdieu’nun “kültürel ve ekonomik sermayesi” ve John Goldthorpe’un yaptığı “meslek ayrımları” olacaktır.

Bernstein’in dilsel kodları bize göç alanında Fransa’daki Türklerin veya Almanya’daki Türklerin bilerek bazı kelimeleri yanlış söylemelerini anımsattır. Bu anlamda dilsel kodlar aslında sınıfsal üretimin yeniden döngüsünü

sağlar ve yeri geldiğinde muhalif kodlar da yaratılabileceğinin örneğini sunar. Dilsel kodların bir diğer önemli noktası okullarda ortaya çıkar. “Okullar daha çok evrenselci anlam üzerine kuruludur, orta sınıf kurumlardır, öğretmenler esasen orta sınıftandır ve gerçekte gelişmiş bir kod aracılığıyla iletişim kurarlar. Böylece orta sınıftan çocuklar kendilerini ‘evde’ hissederken, işçi sınıfından çocuklar ‘yabancı’ bir dille yüz yüze oldukları yabancı bir ortamda hissediler.” (Slattery, 2012: 196). Bu duruma göç perspektifinde bakacak olursak zaten sınıfsal anlamda var olan hiyerarşik yapılanmanın üzerine sığınmacı olmanın verdiği yabancılık hissini zorluğu ikiye katladığını görmek zor olmayacaktır. Bu perspektife göre; göçmen çocukların başarısız olmaları dil düzeyleri üzerinden veya sınırlı konuşmalarından dolayı değildir aksine sistem orta sınıfı seçtiği için başarısız olmaktadır. Bu konunun da araştırma için hayvan çiftliklerinde çalışan sığınmacıların çocukları için ele alınma ihtiyacı hissedilmiştir. Benzer şekilde dilsel kodların sosyal sınıfı, sosyal sınıfın da geliri, mesleği hatta kültürel alanı belirlediği düşünüldüğünde hayvan bakıcılarında dilsel kodlar anlaşılmaya çalışılmış ve uyumun göstergesi olarak dilsel durumlarına bakılmıştır.

Gramsci’nin “hegemonya” kavramı göç literatüründe asimilasyon kavramını andırmaktadır. “Bir devlet ya da bir yöneticinin bir başkasını hâkimiyet altına almasını anlatan hegemonya kavramı daha sonra sosyal sınıfın bir başka sosyal sınıf üzerindeki hâkimiyetini, onun kendi dünya görüşünü, kısmen zorla ancak büyük ölçüde ikna yoluyla veya en azından kabullendirerek empoze etme yeteneğini anlatacak biçimde genişlemiştir.” (Slattery, 2012: 240). Aslında bu mücadele sadece göç eden toplum ile göçte ev sahipliği yapan toplum arasında görülmemeleri göç edenlerin de göçte ev sahipliği yapanların da kendi aralarında hegemonik mücadeleler verdikleri de göz önünde tutulmalıdır. İleri bölümlerde bahsedileceği gibi özellikle kaçak görünümde olan göçmenlerin hâkim gruplar tarafından, özellikle işverenleri tarafından, hegemonya altında tutulduklarından söz edilebilir. Bu hegemonya Gramsci’nin de bahsettiği gibi zorla değil, ikna yoluyla. Fakat bu noktada Gramsci’nin değindiği üzere teorik ile pratiği birleştirme arzusu söz konusu olmayabilir. Yani, göçmen veya sığınmacı veya kaçak göçmen ne olursa olsun, teorikte hegemonya görünse de pratikte olmayabilir.

Bourdieu’ya bu bağlamda bakıldığında her alanın açıklarını kapatır görünümde ayırım yaptığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yukarıda da bahsedildiği üzere Bourdieu’nun sözünü ettiği her göçmenin ayrı ayrı ele alınmasının gerekliliği Bourdieucu bağlamda kültürel sermaye ve ekonomik sermayenin ayırımından kaynaklıdır. Ülkesini terk etmiş veya terk etmek durumunda

kalmış olan kişiler ancak kültürel kodları, ekonomik kodları, alışkanlıkları ve gündelik yaşamına bakılarak anlaşılabilir. Bu araştırmada da yukarıda bahsedilenlere ek olarak yemek, müzik, boş zaman, milli duygular, eğlence, rutinler gibi kodlarla hayvan bakıcıları anlaşılmaya çalışılmıştır. Mesleksi anlamda bakış ise John Goldthorpe ile ayrı olarak anlaşılmaya çalışılmıştır.

1.3. John Goldthorpe, Meslek Üzerine

Toplumsal tabakalaşma ve sınıf tartışmalarında Goldthorpe, süregelmiş olan sınıf çalışmalarının durumunu yalnızca toplumsal ve maddi eşitsizliklerle betimlediklerini fakat durumun hiyerarşik anlamda değil mesleksi anlamda olduğunu ve zannedilenden daha karmaşık ve ilişkisel bir temelde olduğunu anlatır. “Mesleki ayrımlar üzerine temellenen sınıf şemaları, toplumsal sınıflardaki servet ve mülk sahiplerinin önemini yansıtmaz.” (Giddens, 2012: 352). Tam aksine dikkat edilecek ayrımın servet ve mülk sahibi olmayanlar arasındaki yönetici ve yönetilen sınıf temelinde işverenle ilişkiler ayrımı olduğudur.

Goldthorpe’da işlerin ayrımında iki nokta dikkat çekmektedir. İlki varlığa özgüldür ve burada kast edilen aslında Durkheimci anlamda uzmanlaşmadır. “Varlığa-özgü bir işin, genel ve spesifik olmayan vasıflar gerektiren işlerin tersine, işe özgü vasıflar, uzmanlık ya da bilgi icap ettirmesi anlamına gelir.” (Wright, 2014: 56) Basit anlamda düşünüldüğünde ustayı usta yapan çıracı da çırak yapan ustanın bilgisinden kaynaklıdır. Bu anlamda hayvan çiftliklerinde sığınmacı olarak çalışanların mesleksi anlamda vasıflar gerektiren işlerin aksine, kendine özgü bir sınıf olduğunu fakat uzmanlaşmanın aranmadığı zorunluluk boyutunda olduğu ifade edilebilir. Bu ayrışmanın olumsuz yanı halka yakınlaşmama ve kültürleşmeyi sağlamama olarak okunabilir.

İkinci olarak, denetim zorluğunun kapsamından söz edilebilir. Buradaki denetim, aslın ve temsilcinin başka bir deyişle çalışanın ve işverenin arasındaki denetimdir. Çalışanın işverenin çıkarlarında çalıştığı farkında olması ve olmaması aynı paralelde işverenin farkında olup olmaması denetim zorluklarını tetikler. Denetim zorluklarını aşmak için teşvikler söz konusu olmalıdır. Hayvan çiftliklerinde çalışan göçmen ve sığınmacılar düşünüldüğünde gerek kaçak işçi çalıştırmak gerekse yaşam koşullarının kontrolü anlamında denetim zorluklarının işverenin konumuna göre ve bulunulan bölgeye göre farklılaştığından da söz edilebilir.

Goldthorpe’un şeması bizlere mesleksi olarak ayırım yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Fakat mesleksi yapılan ayrımlar noktasında diplo-

madan yoksun ama kültürel sermayeye sahip insanlar ihmal edilmiş, gözden kaçırılmış veya görmezlikten gelinmiştir. Bourdieu bu tür insanlara “otodidakt” der ve bunlar kendi kendini yetiştirmişlerdir. Sadece yaptıklarından ibaret oldukları için her zaman bu tür insanların kendilerini kanıtlanmaları gerektiğini (2015: 42) söyler. Aynı zamanda bir meslek için yeterlilikler, zorunluluklar ve yatkınlıklar yükleyen kültürel sermayenin varlığı görmezden gelinemezdir ki mesleklerin inşası toplumun mesleklere atfettiği değerler kapsamında şekillenmektedir. Bu anlamda hayvan bakıcılığı mesleğine atfedilen değer kapsamında göçmenlerin ve sığınmacıların hatta kaçak işçilerin bu mesleği seçmesinin nedenleri mesleklerin inşasında toplumun mesleğe atfettiği değerlerle ilişkilidir.

1.4. Göçmen ve Mekan İlişkisi

Göçmen ve mekan ilişkisi herhangi bir göçmen veya sığınmacı grubunu ele alırken atlanmaması ve mutlaka değerlendirilmesi gereken bir konudur. “İnsan mekan ilişkisinde, mekan fiziksel bir gerçeklik olarak algılanmanın ötesinde hissedilmekte, onlara bağlanılmakta ve kendilik duyguları mekanlar yoluyla ve bir takım mekansal değişkenler üzerinden tanımlanabilmektedir.” (Çakırer Özservet, 2015: 42).

Barınma olarak ilk başta çadırlarda mekan yaratan sığınmacılar şehre geldiklerinde; farklı ilişkiler içerisine girerler ve yeniden inşa süreçlerini, kimliklerinin oluşum süreçlerini bu çerçevede tamamlarlar. Aslına bakıldığında şehrin verdiği o heterojen görünüm uyum süreçlerini hızlandırır demek yanlış olmayacaktır. Öyle ki Giddens’in da bahsettiği üzere (2012: 406), literatürde kent alanlarındaki toplumsal dışlanmaya fazlaca vurgu yapılır fakat kırsal bölgelerde yaşayan insanların dışlanması daha muhtemeldir. Özellikle ulaşım erişim, kırsal dışlanmayı etkileyen en büyük etmendir. Giddens, buna örnek olarak arabanın var olmasının toplumsal bütünleşmeyi hızlandırmasını gösterir. Özellikle hayvan bakıcısı olarak çalışan sığınmacılarda kaçak olarak yaşayanların var oluşu ve dışarı çıkamayışları, toplumsal ilişkilerden izole olmaları, buldukları sınıf anlamında ötekileştirilmeleri de dâhil olduğundan fazlasıyla dışlanmışlığı bir arada barındırmaktadır. Zaten Giddens’a göre; “Evsizlik, dışlanmanın en aşırı biçimlerinden biridir. Sürekli kalacak bir konuttan yoksun olan insanlar, işe gitmek, bankada hesap açtırmak, arkadaşlarını ağırlamak, hatta postadan mektup almak gibi, başkalarının bir garanti olarak gördüğü gündelik etkinliklerin pek çoğundan yoksun olabilmektedirler.” (2012: 407). Bu açıdan, hayvan çiftliklerinde kaçak olarak yaşamak durumunda kalan sığınmacıları da evsiz kategorisine koyabilmek mümkündür. Çünkü onların da Giddens’ın yukarıda saydığı gündelik

etkinliklerini yapabilme imkânı bulunmamaktadır. Ek olarak, hayvan çiftliklerinin kırsal alanda kurulduğu göz önüne alınırsa bunun etkisinin bir kat daha arttığı söylenebilir.

Mekanın göçmenler veya sığınmacılar açısından bu denli önemli oluşu, ulus ötesi bakıştan ziyade ulusal yönde bakmanın gerekliliğini de ortaya çıkarmaktadır. Kuramsal açıdan bakıldığında Lee'nin öne sürdüğü göçün itme-çekme faktörlerinden bahsedilebilir. Bu araştırma itme çekme faktörlerini ele almayacaktır fakat Çağlayan'ın da bahsettiği üzere (Çağlayan, 2006: 73), Lee'nin itme çekme kuvvetlerine ek olarak makro ve mikro kuramlarla göçü ele almayı hedeflemektedir. Başka bir deyişle; mekanın neden sığınmacıları çektiği ve onları kendi ülkelerinden iten nedenler anlaşılmasına çalışılmıştır. Bunun da ötesinde mekan anlamında sığınmacıları kentten uzak kırsal alanda yaratılan kimlikleri, uyum ve kültür kodları anlaşılmasına çalışılmıştır.

2. Araştırma Metodu

2.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma, çiftliklerde hayvan bakıcısı olarak çalışan sığınmacıların sosyal ve kültürel uyumunun boyutunu anlama bağlamında, Ankara evreninde gerçekleşmiştir. Araştırma 2018 yılı Ekim ayında başlamıştır. 2018 yılı Kasım, Aralık; 2019 yılı Ocak aylarında saha araştırması yapılmış, araştırmanın sonuçlandırma ve raporlaması ise 2019 yılı Şubat ayında tamamlanmıştır. Örneklem seçiminde daha önce bu alanda yürütülen araştırma olmamasından, alanı bilmeme ve tanımama ve belirli kümelerin var olması nedeniyle küme örnekleme yöntemi kullanılamamıştır. Özellikle kaçak işçi çalıştırmanın yaptırımlarını dikkate alan işverenler için kısıtlılık nedeniyle tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tesadüfi örnekleme yoluyla alanda sadece Polatlı'nın Yunak köyü yakınlarındaki çiftliklere ulaşılabilmektedir. Bazı çiftliklerin kayıt dışı sığınmacı çalıştırmasından dolayı izin vermemeleri araştırmaya sınırlılık katmış ve toplam 9 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmada her ne kadar sınırlı kişiye ulaşılmış olsa da hayvan çiftliklerinde hayvan bakıcısı olarak çalışan grubun ağırlıklı olarak Afgan kökenli oldukları, Suriye kökenli grubun ise hayvan çiftliklerinde farklı ve teknik işlerle uğraştığı gözlemlenmiştir. Araştırmada ayrıca işverenlerle de görüşmeler yapılmıştır.

2.2. Veri Toplama ve Analiz Teknikleri

Araştırmada hem nicel hem nitel veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu anketinde (Ek-1) 34 soru sorulmuş ve ilk 17 soru daha çok

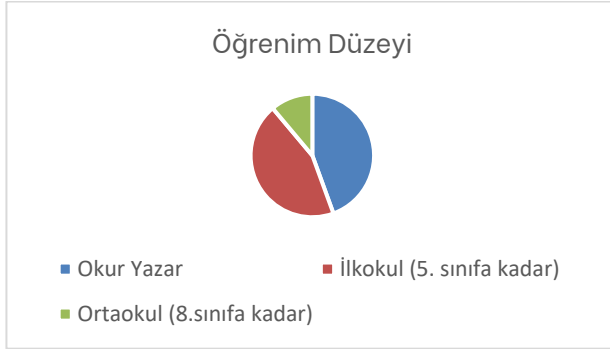
karşılaşılan grubu sosyo-demografik yönden tanımaya yönelik bağımsız değişkenlerden oluşturulmuştur. Kişisel Bilgi Formu'nda kalan 17 soru ise daha çok sınıflandırıcı sorulardan oluşturulmaya çalışılmış ve bağımlı değişkenleri anlama yoluyla görüşme temelinde katılımcıya yönlendirilmiştir. Bunların yanında bir ölçek de sosyal ve kültürel uyumu ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Bu ölçek, Ramin Aliyev'in (2011: 128) *Farklı Kültürlerden Gelen Yüksek Öğretim Öğrencilerinin Eğitim Ortamlarındaki İlk Etkileşim Algılarının ve Kültürlenme Düzeylerinin İncelenmesi* adlı doktora tezinde geliştirdiği "Kültürlenme Ölçeği"dir. (Bk. Ek-2). Aliyev, ölçekte temel kültürleşme pratiklerinin "bütünleşme stratejisi 31, ayrılma stratejisi 24, asimilasyon stratejisi 29 madde ile ölçülmekte" olduğunu ifade etmiştir. Ölçek rastgele sıralanmış toplam 84 maddeden oluşmaktadır ve her bir madde 5'li Likert tarzında düzenlenmiştir. Araştırma analizleri betimsel ve ilişkisel olarak iki grupta gerçekleştirilmiştir. İlk olarak betimsel gerçekleşen yönleri, hayvan bakıcısı olarak çalışan sığınmacıların sosyo-demografik görünüşleri ve sosyal alanda, kültürel alanda kendilerini nasıl ifade ettikleri, kültür pratiklerinin neler olduğu anlaşılmasına ve frekans tabloları ile betimlenmeye çalışılmıştır. İlişkisel kısım ise frekans tablolarının yanında çapraz tablolar ile yaşanan yerin, yeni yerdeki yaşam süresinin ve sosyalleşme olgularının kültürel pratiklere nasıl yansıtıldığını anlamak için oluşturulmuştur.

3. Araştırma Bulguları

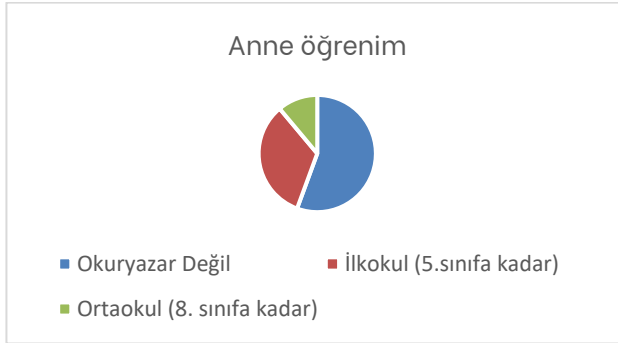
3.1. Sosyo-Demografik Bulgular

Çalışmada katılımcıların %100'ünü erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların 3'ü evli, 3'ü bekar, 3'ü ise nişanlıdır. Katılımcıların yaş dağılımları en az 19 en fazla 31'dir. Öğrenim düzeyleri oldukça düşüktür. Görüldüğü üzere katılımcıların %44,4'ü yalnızca okuma yazma bilmektedir, %44,4'ü ilkökul 5. sınıfa kadar, %11,1'i ise ortaokul 8. sınıfa kadar eğitim görmüşlerdir. Bourdieucu bağlamda kültürel sermaye ve ekonomik sermayeyi daha iyi anlayabilmek için anne ve babalarının eğitim durumları da sorulmuş ve annelerin %55,6'sı okuma yazma bilmediği, %33,3'ünün ilkökul 5. sınıfa kadar, %11,1'i ortaokul 8. sınıfa kadar eğitim gördükleri tespit edilmiştir. Babalarda da benzer şekilde bir durum arz etmektedir. Katılımcılara göç etme kararından önce yaptıkları meslekler sorulduğunda alınan cevaplar tarım işçisi veya hayvan bakıcısı olarak ifade edilmiştir. Bu anlamda katılımcıların bildikleri mesleği veya aşına oldukları mesleği yapmak istiyor oluşları onları kırsal alana itmiştir de denilebilir. Anne ve baba mesleği sorulduğunda ise annelerinin %100'ünün ev hanımı; babaların ise % 66,7'sinin çalışmamakta veya işsiz, %33,3'ünün ise işçi olduğu tespit edilmiştir. Uyum çalışmalarında me-

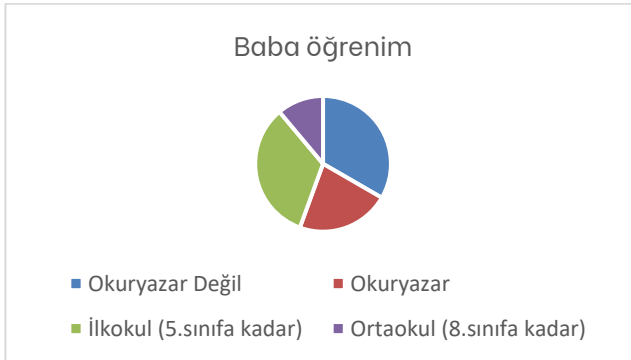
kanın öneminden bahsetmiştik. Katılımcıların %77,8'i çalıştığı yerde %22,2'si ise ailesiyle birlikte kalmaktadır. Bu noktada ailesiyle birlikte kalanların uyruk etmeni çerçevesinde geçici koruma belgesini almış Suriyelilerden oluştuğunu söylemek yerinde olacaktır. Uyrukluk açısından katılımcıların 6'sı Afgan, 3'ü Suriyelidir. Vatandaşlık açısından bakıldığında, Afgan olanlar tamamen kaçak durumdayken Suriyeli olanlar geçici koruma belgesini almış olanlardır.

Grafik 1. Sığınmacıların Öğrenim Düzeyleri

Grafik 2. Annelerin Öğrenim Düzeyleri

Grafik 3. Babaların Öğrenim Düzeyleri

3.2. Sosyal Uyum Bulguları

Sosyal uyumda en önemli sayılabilecek göstergenin dil olduğunu ifade etmiştik. Bu çerçevede Tablo 8’de verilen betimsel/tanımlayıcı istatistik verilerinde en anlamlı olanın 4,3333 ile 1. madde olduğu söylenebilir. 1. madde “Anadilimi Türkçeden daha iyi yazıyorum.” ifadesini ihtiva etmektedir ve gerçekten de katılımcıların tamamı Türkçe konuşabildiğini ifade etmiş olsalar da yazamadıklarını söylemişlerdir. İkinci en anlamlı bulunabilecek madde ise 16. madde olmuştur. 16. madde “Duygu ve düşüncelerimi her iki dilde rahatlıkla ifade edebilirim” maddesidir. Anlamlı bulunabilecek bir diğer ilgi çekici madde 3. maddedir. 3. madde “zorunlu olmadıkça Türkçe konuşmamak”tır. Sonuç olarak; dil konusunda Türkçe yazılamadığı fakat konuşulabildiği ve zorunlu olmadıkça Türkçe konuşmadıkları ortaya konulmuştur.

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Dil 1	9	4,3333	,50000
Dil 2	9	1,4444	,52705
Dil 3	9	3,2222	1,56347
Dil 4	9	1,8889	,92796
Dil 5	9	3,5556	,88192
Dil 6	9	3,7778	1,20185
Dil 7	9	1,7778	,66667
Dil 8	9	2,5556	1,42400
Dil 9	9	2,2222	1,39443
Dil 10	9	3,1111	1,45297
Dil 11	9	2,5556	1,42400
Dil 12	9	1,8889	,92796
Dil 13	9	3,2222	1,30171
Dil 14	9	2,3333	1,32288
Dil 15	9	1,6667	,50000
Dil 16	9	3,6667	1,32288

Tablo 1. Dil Maddeleri

Sosyal uyumun önemli bir göstergesi olan evliliklere dair, ölçekten ziyade Kişisel Bilgi Formu’nun 30. maddesinde sorulan “kız çocuğunuzun bir Türk ile evlenmesine izin verir misiniz? Bunu nasıl karşılırsınız?” sorusuydu. Katılımcılardan Afgan uyruklu olanlar “Müslüman olması yeter” cevabını verirken Suriye uyruklu olanlar ise çekinceli olarak “hayır” cevabını verdiler.

Ölçekte sosyal uyumun maddelerini 74, 75, 76, 77, 78 ve 79 daha iyi açıklamaktadır ve Türkiyelilerle karşılaşma kısmını yansıtır boyuttur. Tablo 9’da betimsel istatistik ile verilen bu maddelerden en anlamlısını 77. madde oluşturmuştur. Bu madde “Her iki ülke vatandaşlarıyla da dışarı çıkabilirim” ibaresidir. İkinci anlamlı bulunan ise 74. madde ile “Türkiyelileri insan ilişkilerinde eşitlikçi buluyorum” ifadesidir. Katılımcılar her ne kadar bunları ifade etseler de sosyalleşmelerinin sınırlı olduğu ve en fazla 2-3 Türk tanıdıklarını Kişisel Bilgi Formu’nda ifade etmişlerdir. Bu nedenle ölçeğin bu maddeleri sadece Türklere karşı önyargı taşımadıkları şeklinde yorumlanabilir.

	N	M	SD
Sosyalleşme 74	9	3,5556	1,23603
Sosyalleşme 75	9	2,4444	,88192
Sosyalleşme 76	9	2,0000	,00000
Sosyalleşme 77	9	3,7778	,83333
Sosyalleşme 78	9	3,3333	,86603
Sosyalleşme 79	9	3,3333	1,11803

Tablo 2. Sosyalleşme ve Karşılaşma

Sosyal etkileşimler ve temaslar konusunda Kişisel Bilgi Formu’nda sorulan dernek üyeliğinden bahsetmek gereklidir. Katılımcıların %44,4’ü herhangi bir derneğe üye olduğunu, %55,6’sı ise herhangi bir derneğe üye olmadığını ifade etmiştir. Derneğe üye olan 4 kişiden yalnızca biri Türk derneğine üye iken, geri kalan 3’ü ise Özbek derneğine üyedir. Fakat yukarıda da bahsedildiği üzere derneğe üye oluş Türklerle etkileşim içerisine girmelerine neden olmamıştır ve dernekte pasif olduklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle sosyalleşme etmeni olarak değerlendirilememektedir. Sosyal uyum noktasında yapılan diğer araştırmalarda “... diğer uyruklardan mülteci ve sığınmacıların, Suriyeli mültecilere gösterilen muamele ve sağlanan hizmetlerle kendi durumlarını karşılaştırdıklarında algıladıkları ya da hissettikleri ayrımcılık duygusu” (URL-1) dikkat çektiği için bu konu da gözlemlenmeye çalışılmıştır. Hatta söz konusu konu sorulmadan katılımcıların neredeyse hepsi buldukları yerlere Suriyeli mültecilerin ara ara inşaat ve başka işler için geldiğinden ve onların kendilerinden çok daha rahat olduklarını ve onlardan hoşlanmadıklarını ifade etmişlerdir.

3.3. Kültürel Uyum Bulguları

Kültürel uyumun en önemli göstergesi güvendir. Güvenin olduğuna dair genel yargı katılımcılarda pozitif yönde olsa da belirtildiği üzere karşılaş-

manın henüz gerçekleşmemiş olması sadece pozitif baktıklarının göstergesidir. Kültürel uyumun bir diğer göstergesi olarak aidiyeti vurgulayan ölçek maddeleri 53, 54 ve 55'tir. Bu noktada en anlamlı olan 54. madde görünmektedir. 54. madde "Kendimi Türkiye'ye ait hissediyorum" maddesidir. İkinci anlamlılık ise 53. maddededir ve 53. madde ise tam aksi olarak "kendimi ülkeme ait hissediyorum" ifadesini içermektedir. Bu durumda ait hissetme konusunda anlamlı sonuçlara ulaşamadığını ve kültürel derinliklerin var olduğunu söylemek mümkündür.

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Aidiyet 53	9	3,0000	1,50000
Aidiyet 54	9	3,4444	1,33333
Aidiyet 55	9	2,2222	,97183

Tablo 3. Aidiyet

Kültür pratikleri olarak müzik ilgi çekici görünümündedir. Öyle ki müzik konusunda verilen cevaplar Türkçe müziği daha sık dinlediklerini veya sadece Türkçe müzik dinlediklerini ortaya koymuştur. Sadece Türkçe müzik dinleyen katılımcılara nedenleri sorulduğunda evli olanlar çocukların dil öğrenimi nedeniyle, bekar olanlar ise hoşuna gittikleri için dinlediklerini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde yemek alışkanlıkları sorulduğunda her iki ülke yemeklerini de sevdikleri ve yediklerini ifade etmişlerdir. Fakat yemek konusunda dikkat çeken nokta araştırmada, çaprazlama oluşturulan ölçeğin diğer maddesinde tercihlerinin kendi yemekleri olduğuna dair ve kalınan yıla bağlı olarak bunun değişmediğini ortaya koymuştur.

	Katılmıyorum	Katılıyorum	Toplam
1 yıl	1	0	1
3 yıl	0	4	4
Kalınan Yıl	4 yıl	1	2
	6 yıl	1	1
	7 yıl	1	1
Toplam	2	7	9

Tablo 4. Kalınan Yıla Göre "Ülkemin Yemekleri Tercihimdir" Maddesi

Giyim konusunda sadece tek bir yerde yaşadıkları için ve kültürel olarak giyim tarzının benzerliğinden dolayı anlamlı sonuçlara ulaşamamıştır. Evli olanlar için eşlerinin nasıl giyindiği sorulduğunda "buraya uyumlu" cevabı alınmıştır. Siyasal kültür anlamında milli marş sorulduğunda Tablo 14'te de

görüldüğü üzere anlamlı olarak madde 46 “Hem Türklerin hem de ülkemizin milli marşına ve bayrağına saygı duyarım.” ortaya çıkmıştır.

	N	M	SD
Milli Marş 45	9	1,8889	,92796
Milli Marş 46	9	4,4444	,52705

Tablo 5. Siyasal Kültür

Kültürel anlamda ulaşılan en anlamlı sonuçlardan bir tanesi kültürel olarak yakın hissetme noktasında olmuştur. Ölçeğin 56, 57, 58 ve 59. maddeleri hangi kültüre yakın olduklarını sorgulamaktadır ve bu noktada en anlamlı sonuç madde 57’de ortaya çıkmıştır. Madde 57 “Kendimi yetiştirdiğim kültüre yakın hissediyorum” ifadesini içermektedir. En anlamlı sayılabilecek ikinci madde ise “Kendimi her iki ülke insanlarından da farklı görmem” ifadesini içeren 56. maddedir. Yani, katılımcılar kendilerini farklı görmemekle birlikte yetiştirdiği kültüre daha yakın olduklarını ifade etmişlerdir.

	N	M	SD
Kültürel Yakınlık 56	9	3,3333	1,11803
Kültürel Yakınlık 57	9	4,1111	,33333
Kültürel Yakınlık 58	9	2,0000	,86603
Kültürel Yakınlık 59	9	2,6667	1,11803

Tablo 6. Kültürel Yakınlık

Memleket olarak görülen yer, kültürel uyumun göstergelerinden sayılabilecek bir husustur. Memleket olarak görülen yer ile ilgili olarak “sadece ülkemizi memleketim olarak görüyorum” ifadesi anlamlı bir şekilde kalınan yıl ile birlikte ters orantılı olarak göze çarpmaktadır. Başka bir ifadeyle ülkede bulunan yıl arttıkça memleket kavramı katılımcılarda değişiklik göstermektedir denilebilir.

	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Toplam
1 yıl	0	0	1	1
3 yıl	1	2	1	4
Kalınan Yıl	4 yıl	0	2	2
6 yıl	1	0	0	1
7 yıl	1	0	0	1
Toplam	3	4	2	9

Tablo 7. Memleket ve Kalınan Yıl

Kültürel uyum, Şahsenem'in de bahsettiği gibi (2016: 93) gelişimsel bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Kültürel uyum vardır veya yoktur şeklinde kesin bir sınır ortaya koymak mümkün değildir. Bu araştırmada kültürel iletişim açısından ve kültürel duyarlılık açısından hayvan çiftliklerinde çalışan sığınmacıların gelişimsel olarak kültürleşmeyi ne kadar yaşadıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Aslında farklılıklara karşı anlayışlı ve etnomerkezcilikten uzak bireylerin kültürel duyarlılığa ve farklılıklara açık olduğu bilinmektedir. Hatta bu araştırma planlanırken etnomerkezcilik ölçeği de eklenerek kültürel duyarlılık da ölçmeye çalışılmış fakat araştırmacının ilerleyen seyrinde karşılaşmanın gerçekleşmediği anlaşılınca araştırmaya katkı sağlamayaacağı öngörülerek iptal edilmiştir.

Sonuç

Günümüzde küreselleşme ile daha da yaygınlık kazanan göç üzerine yapılan araştırmalar ilgili yazında kimlik ve ait hissetme üzerine yapılarak sınırlı görünümde kalmıştır. Özellikle kültürel alanın anlaşılmasına dair yapılan araştırmalar kültürel pratiklere, dilsel kodlara, hegemonyaya veya kültürel ekonomik sermaye anlamında sınıf dağılımlarına dikkat edilmeksizin yapılmakta ve sınırlı kalmaktadır. Yeniden üretim sürecinde göçün, egemenlik ve iletişim biçimlerini anlamak için mekana, mesleğe, kültürel pratiklere bakmak gereklidir. Tıpkı kültür araştırmaları yapan Bennett ve Stuart Hall'in de belirttiği gibi sadece bir toplumun alt kültürünü incelemek yeterli değildir ve "toplumsal yaşantı"ya bakmak gereklidir. Toplumsal yaşantıda ise hayatın farklı evrelerine göre yaşanan değişim de göz önünde tutulmalı ve ona göre değerlendirmeler yapılmalıdır.

Analiz ve yöntem teknikleri bir kenara bırakılacak olursa bu araştırma aslında sığınmacı ve çoğunluğu kaçak olan göçmen gruplarının manevi kültür öğeleri ile uyum süreçlerini anlamaya çalışmıştır. Ortaya çıkan sonuç; katılımcıların genç, dinamik, gelecek planlarını Türkiye'ye göre yapan, kültürel olarak ılımlı gibi görünen fakat kültürel kodlarını sosyalleşme süreci başlamadığından kendilerinin dahi anlayamadığı bir grup olmasıdır. Hayvan bakıcılarının meslekleri üzerine yaptıkları iş aslında aileden devredilen bildikleri iştir ve bu açıdan ailenin sınıfsal anlamda alt sınıf olduğu söylenebilir. Hem alt sınıf olmanın verdiği dışlanma hem hayvan çiftliklerinin şehir merkezi dışında kırsal alanda kuruluyor oluşu hem de çoğunluğunun kaçak görünümde oluşu toplumsal dışlanmalarını arttırmakta ve daha homojen gruplar olmalarına neden olmaktadır. Dine olan ilgileri ve muhafazakar tutumları evlilik kurumuna da yansımış ve evlilik şartı olarak "Müslüman olması yeterlidir" dense de Müslümanlığı algılayış biçimleri ortaya konula-

mamıştır. Fakat görüşülen kişilerin uyrukları fark etmeksizin hepsinin Müslüman ve Hanefi mezhebinden olduğu söylenebilir.

Katılımcıların aylık gelirlerinin 2018 yılı için 2500 TL ile 3200 TL arasında değiştiği görülmüştür. Geçici koruma altında olan Suriye vatandaşlarının daha yüksek ücret aldıkları tespit edilmiştir. Bu gelirlerini görüşme esnasında ailelerine ağırları aracılığıyla gönderdiklerini de ifade etmişlerdir. Katılımcıların hepsi Türkiye vatandaşlığını istemektedir ve bu durumun nedeni itme çekme kuramına bağlı olarak da yorumlanabilir, kaçak olmanın verdiği rahatsızlık ve kısıtlanmışlık hissinden de kaynaklanabilir. Kaçaklık konusunda işverenlerle yapılan görüşmelerde işverenler işçi bulamadıklarını, bu nedenle onları çalıştırdıklarını ifade etmişlerdir. Gerçekten de araştırma esnasında önceden görülen ve sonradan görüşmek için gidilen sığınmacılara bir daha ulaşılamamıştır. Yani herhangi bir işten çıkarma söz konusu olduğunda ilk olarak işten çıkarılanın da dezavantajlı grup olarak sığınmacılar ve kaçak görünümde olanlar olduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç olarak; yapılan gözlemler, görüşmeler, anketler ve ölçekler sonucunda hayvan bakıcısı olarak çalışan sığınmacıların yaşam koşullarının ağır ve zorlu olduğu söylenebilir. Bu ağır koşullar altında verilen yaşam mücadelesi ve çoğunun çalıştığı yerde kalıyor oluşu sosyalleşme süreçlerinin zayıf olduğunun göstergesidir. Sosyal uyum ile beraber kültürel uyumlarının tam anlamda gerçekleşemediğini ve bu sebeple daha homojen gruplar olduklarını söylemek mümkündür. Fakat yukarıda da bahsedildiği üzere marjinalleşme ve ayrışma süreçlerinde olmadıkları verdikleri cevaplar ve takındıkları olumlu tavır nedeniyle yapıcı olmaları yönünden tespit edilmiştir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Yusuf (2016). “Göçmenlerin Kültürel Entegrasyonu”. *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*. Ed. Adem Esen ve Mehmet Duman. İstanbul: Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı, 13-36.
- Akıncı Buket vd. (2015). “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 58-83.
- Aliyev, Ramin (2011). *Farklı Kültürlerden Gelen Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Eğitim Ortamlarındaki İlk Etkileşim Algılarının ve Kültürlenme Düzeylerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Bauman, Zygmunt (2021). *Kültür Teorisinde Eskizler*. Çev. Akın Emre Pilgir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bourdieu, Pierre (2015). *Ayırım*. Çev. Derya Fırat ve Günce Berkkurt. Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Bourse, Michel ve Yücel, Halime (2017). *Kültürel Çalışmaları Anlamak*. Çev. Halime Yücel. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Cebeci, Musa (2015). “Sosyolojik Açıdan Göç ve Göçmenlerin Sosyal Kültürel Entegrasyonları: Kavramsal Bir Çalışma”. *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu (29-30 Mayıs 2015)*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, 135-158.
- Çağlayan, Savaş (2006). “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17*: 67-91.
- Çakırer Özservet, Yasemin (2013). “İstanbul Zeytinburnu İlçesi’nde Afgan Türklerinin Ulusötesi Kentleşme Ağlarının Analizi”. *FSM İlimi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 2*: 163-181.
- Çakırer Özservet, Yasemin (2015). “Modern Göçebeler Olarak Göçmenler, Mekan ve Şehre Uyum”. *Sosyoloji Divanı, 3(6)*: 41-54.
- Giddens, Anthony (2012). *Sosyoloji*. Haz. Cemal Güzel. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Hall, Edward T. & Trager, George (1953). *The Analysis of Culture*. New York: American Council of Learned Societies.
- Haviland, William A. (2002). *Kültürel Antropoloji*. Çev. Hüsamettin İnaç ve Seda Çiftçi. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Maalouf, Amin (2000). *Ölümcül Kimlikler*. Çev. Aysel Bora. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Marshall, Gordon (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Çev. Derya Kömürcü ve Osman Akinhay. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Salomoni, Fabio (2015). “Göçmenlerin İtalya’da Entegrasyonu”. *Göç ve Uyum*. Der. Betül D. Şeker vd. London: Transnational Press, 165-185.
- Saygın, Sezel ve Hasta, Derya (2018). “Göç, Kültürleşme ve Uyum”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 10(3)*: 302-323.
- Simmel Georg (2009). *Bireysellik ve Kültür*. Çev. Tuncay Birkan. İstanbul: Metis Yayınları.
- Slattery, Martin (2012). *Sosyolojide Temel Fikirler*. Çev. Özlem Balkız vd. Ankara: Sentez Yayıncılık.

- Şahsenem, Pınar (2016). “Kültürlerarası İletişim ve Göç Olgusu”. *Kültürlerarası İletişim Öğrenci Sempozyumu (Gümüşhane, 15-16 Ekim 2015)*. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, 70-103.
- Şeker, Betül D. (2015). “Göç ve Uyum Süreci: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme”. *Göç ve Uyum*. Der. Betül D. Şeker vd. London: Transnational Press, 9-21.
- Unutulmaz, Onur (2016). “Gündemdeki Kavram: Göçmen Entegrasyonu- Avrupa’daki Gelişme ve Britanya Örneği”. *Küreselleşme Çağında Göç*. Ed. Tanıl Bora. İstanbul: İletişim Yayıncılık, 135-159.
- URL-1: “Refugees International Alan İnceleme Raporu”. <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=58a411924> (Erişim: 01.11.2017).
- Wright, Erik O. (ed.) (2014). *Sınıf Analizine Yaklaşımlar*. Çev. Vefa Saygın Öğütle. Ankara: Nota Bene Yayınları.

Ekler

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcılar; Bu anket, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Göç Politikaları ve Araştırmaları Anabilim Dalı’nda devam etmekte olduğum yüksek lisans programı doğrultusunda yapılmaktadır. “Hayvan Çiftliklerinde Çalışan Sığınmacılar: Ankara Polatlı Örneği” konulu bilimsel çalışmamda kullanılmak üzere bilgilerinize ve düşüncelerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Ankette verilen ifadeleri dikkatlice okuyunuz. Size en uygun olanın karşısına (X) işareti koyarak belirtiniz. Ankette verilen sorulara doğruluk ve içtenlikle cevap vermeniz, gerçek durumu saptayabilmek açısından önemlidir. Ankette verdiğiniz cevaplar gizli tutulacak, bu araştırmanın amaçları dışında başka hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Zaman ayırdığınız ve araştırmaya katıldığınız için teşekkürler. (*Sümeyye Millet, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi*).

Uyruğunuz: _____

Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )

Yaşınız: _____

Öğrenim Düzeyiniz: ( ) İlköğretim ( ) Lise ( ) Üniversite (Lisans) ( ) Lisansüstü

Anne ve Babanızın Öğrenim Düzeyi:

Anne: ( ) İlköğretim ( ) Lise ( ) Üniversite (Lisans) ( ) Lisansüstü

Baba: ( ) İlköğretim ( ) Lise ( ) Üniversite (Lisans) ( ) Lisansüstü

Medeni Durumunuz: ( ) Evli ( ) Bekar ( ) Dul/Boşanmış

(Varsa) Çocuk Sayısı: _____

(Varsa) Çocuk Yaşları: _____

(Varsa) Çocuklarınızın Eğitim Durumu:

1. Çocuk: ( ) İlköğretim Devam ( ) İlköğretim ( ) Lise devam ( ) Lise ( ) Üniversite
  2. Çocuk: ( ) İlköğretim Devam ( ) İlköğretim ( ) Lise devam ( ) Lise ( ) Üniversite
  3. Çocuk: ( ) İlköğretim Devam ( ) İlköğretim ( ) Lise devam ( ) Lise ( ) Üniversite
  4. Çocuk: ( ) İlköğretim Devam ( ) İlköğretim ( ) Lise devam ( ) Lise ( ) Üniversite
- Ülkenizdeki Asıl Mesleğiniz: _____

Anne ve Babanızın Mesleği:

Anne: ( ) Ev hanımı ( ) Memur ( ) İşçi ( ) Serbest meslek ( ) Emekli

Baba: ( ) Çalışmıyor ( ) Memur ( ) İşçi ( ) Serbest meslek ( ) Emekli

Aylık Geliriniz: _____

Yaşadığınız Yerleşim Birimi: ( ) Köy veya İlçe ( ) İl Merkezi ( ) Büyükşehir

Şu anda ikamet ettiğiniz (barındığınız) yer:

( ) Yurt ( ) Bekar evi ( ) Aile ( ) Akraba ile birlikte

Türkiye’de kiminle yaşıyorsunuz?

( ) Vatandaşlarımla ( ) Türklerle ( ) _____

Hanede Yaşayan Kişi Sayısı: _____

Dininiz: _____

Türkiye Vatandaşlığınız var mı? ( ) Evet ( ) Hayır

(Hayır ise) Türkiye vatandaşı olmak ister miydiniz? ( ) Evet ( ) Hayır

Başka bir ülkeye gitme fırsatınız olsaydı gider midiniz?

( ) Kesinlikle giderdim ( ) Giderdim ( ) Kararsızım ( ) Gitmezdim ( ) Kesinlikle gitmezdim

Bu ülke hangisi olurdu? _____

Kaç yıldır Türkiye’desiniz? _____

Türkiye’ye geliş amacınız nedir? _____

Türkiye’de birçok şehir arasından Ankara’yı seçme nedeniniz nedir?

_____

Meslek olarak hayvan bakıcılığını seçmenizin nedeni nedir?

_____

Mesleğinizi seviyor musunuz?

( ) Kesinlikle evet ( ) Evet ( ) Kararsızım ( ) Hayır ( ) Kesinlikle hayır

Türk arkadaşlarınız var mı? ( ) Evet ( ) Hayır

(Varsa) onlar tarafından farklı lakaplarınız var mı? Varsa neler?

_____

(Varsa) sizin onlara taktığınız lakaplar var mı? Varsa neler?

Kız çocuğunuzun bir Türk ile evlenmesine izin verir misiniz? Bunu nasıl karşılar-sınız?

Türk vatandaşlarına güveniyor musunuz?

( ) Kesinlikle güveniyorum ( ) Güveniyorum ( ) Kararsızım ( ) Güvenmiyorum ( ) Kesinlikle güvenmiyorum

Herhangi bir STK'ya veya derneğe üye misiniz? ( ) Evet ( ) Hayır

(Üye iseniz) İsmi nedir?-----

Türkler veya Türkiye'de yaşayanlar ile ilgili eklemek istedikleriniz nelerdir?

Ek 2: Kültürlenme Ölçeği

MADDE NO	ÖLÇEK MADDELERİ	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Anadilimi Türkçeden daha iyi yazıyorum.	1	2	3	4	5
2	Hem anadilimde hem de Türkçede iyi yazıyorum.	1	2	3	4	5
3	Zorunlu olmadıkça Türkçe konuşmuyorum.	1	2	3	4	5
4	Artık sadece Türkçe konuşuyorum.	1	2	3	4	5
5	Hem Türkçeyi hem de anadilimi istediğim zaman rahatlıkla kullanıyorum.	1	2	3	4	5
6	Kendi evimde ve hemşerilerimle beraberken sadece anadilimi kullanıyorum.	1	2	3	4	5
7	Kendi evimde ve hemşerilerimle beraberken sadece Türkçeyi kullanıyorum.	1	2	3	4	5
8	Sadece kendi anadilimde şaka yaparım	1	2	3	4	5
9	Artık sadece Türkçe şaka yapıyorum.	1	2	3	4	5
10	Hem Türkçe hem de anadilimde şaka yaparım	1	2	3	4	5
11	Sadece kendi anadilimde düşünürüm	1	2	3	4	5
12	Türkçe düşünmeyi tercih ediyorum	1	2	3	4	5
13	Hem Türkçe hem de anadilimde düşünürüm	1	2	3	4	5
14	Duygu ve düşüncelerimi sadece anadilimde ifade etmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
15	Duygu ve düşüncelerimi sadece Türkçe ifade etmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
16	Duygu ve düşüncelerimi her iki dilde rahatlıkla ifade edebilirim.	1	2	3	4	5
17	Kendi ülkenin vatandaşlarıyla daha iyi anlaşırım.	1	2	3	4	5
18	Türkiyelilerle daha iyi anlaşırım.	1	2	3	4	5
19	Hem Türkiyelilerle hem de kendi ülkenin vatandaşlarıyla iyi anlaşırım.	1	2	3	4	5
20	Düşüncelerimi sadece Türkiyelilerle paylaşmayı tercih ediyorum.	1	2	3	4	5
21	Düşüncelerimi hem Türkiyelilerle hem de kendi vatandaşlarımla paylaşırım.	1	2	3	4	5
22	Sadece Türkiyelilerle sosyalleşmeyi tercih ediyorum.	1	2	3	4	5
23	Hem kendi vatandaşlarımla hem de Türkiyelilerle sosyalleşirim.	1	2	3	4	5
24	Arkadaşlarımı sadece Türkiyeliler arasından seçerim.	1	2	3	4	5
25	Arkadaşlarımı hem Türkiyeliler hem de kendi vatandaşlarımdan seçerim.	1	2	3	4	5

26	Kendi ülkemde yaşamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
27	Türkiye'de yaşamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
28	Hem Türkiye'de hem de kendi ülkemde yaşayabilirim.	1	2	3	4	5
29	En yakın arkadaşlarım kendi vatandaşlarımdan oluşur.	1	2	3	4	5
30	En yakın arkadaşlarım Türkiyelilerden oluşur.	1	2	3	4	5
31	Arkadaş seçiminde ayırım yapmam.	1	2	3	4	5
32	Sadece Türkiyelilerin bulunduğu sosyal ortamları tercih ederim.	1	2	3	4	5
33	Hem Türkiyelilerin hem de kendi vatandaşlarımdan bulunduğu sosyal ortamları tercih ederim.	1	2	3	4	5
34	Sadece Türkiyelilerin bulunduğu ortamlarda değerli olduğumu hissediyorum.	1	2	3	4	5
35	Her ortamda değerli olduğumu hissedirim.	1	2	3	4	5
36	Sadece Türkiyelilerin yanında kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5
37	Her ortamda kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5
38	Sadece Türkiyelilerden oluşan sosyal grubun etkili bir üyesiyim.	1	2	3	4	5
39	Sadece Türkiyelilerden hem de vatandaşlarımdan oluşan sosyal grubun etkili bir üyesiyim.	1	2	3	4	5
40	Vatandaşlarımdan beni daha iyi anladığımı düşünüyorum	1	2	3	4	5
41	Türkiyelilerin beni daha iyi anladığımı düşünüyorum	1	2	3	4	5
42	Türkiyelilerin de vatandaşlarımdan da beni anladığımı düşünüyorum	1	2	3	4	5
43	Gelecek için planlarımı ülkemeye göre yapıyorum.	1	2	3	4	5
44	Gelecek için planlarımı Türkiye'ye göre yapıyorum.	1	2	3	4	5
45	Sadece Türklerin milli marşına ve bayrağına saygı duyarım.	1	2	3	4	5
46	Hem Türklerin hem de ülkemizin milli marşına ve bayrağına saygı duyarım.	1	2	3	4	5
47	Sadece ülkemizi memleketim olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
48	Sadece Türkiye'yi memleketim olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
49	Hem Türkiye'yi hem de ülkemizi memleketim olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
50	Vatandaşlarımdan daha çok severim.	1	2	3	4	5
51	Türkiyelileri daha çok severim	1	2	3	4	5
52	Türkiyelileri de vatandaşlarımdan da çok severim.	1	2	3	4	5
53	Kendimi kendi ülkemeye ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
54	Kendimi Türkiye'ye ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
55	Kendimi hem Türkiye'ye hem de kendi ülkemeye ait hissediyorum.	1	2	3	4	5

“COPE–Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Yazarın Notu: Bu makale 2019’da Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde “Göç ve Entegrasyon” dersi için hazırladığım araştırma projesinin geliştirilmiş halidir.

Teşekkür: Bu makalenin araştırılması esnasında bana yol gösteren Prof. Dr. Emrah Akbaş ve Dr. Ali Zafer Sağıroğlu hocalarıma, beni kültür araştırmalarına sevk eden Dr. Necdet Subaşı hocama teşekkür ederim.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışmanın verileri 2020 yılından önce toplandığı için geçmişe dönük etik kurul belgesi alınmamıştır, ancak araştırma etiğine ve katılımcı gizliliğine riayet edilmiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE–Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Author’s Note: *This article is an improved version of the research project I prepared for the “Migration and Integration” course at Ankara Yıldırım Beyazıt University in 2019.*

Acknowledgment: *I would like to thank my teachers Prof. Dr. Emrah Akbaş, Dr. Ali Zafer Sağıroğlu, who guided me during the research of this article and Dr. Necdet Subaşı, who referred me to cultural studies.*

Ethics Committee Approval: *Since the data of this study were collected before 2020, ethics committee approval retroactively was not obtained; however, research ethics were followed and participants’ confidentiality was respected.*

Declaration of Conflicting Interests: *The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.*